

Antoni Sukiennicki

Tadeusz Jankowski (1914-1990), internista i AK-owiec

Acta Medicorum Polonorum 1, 22-26

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Jankowski (1914-1990), internista i AK-owiec

Antoni Sukiennicki

Ostrów Wlkp.

Wśród lekarzy ostrowskich minionego półwiecza postać Tadeusza Jankowskiego zajmuje stanowisko szczególne. Rzadko się zdarza, by w społeczności lekarskiej znajdował się człowiek, którego autorytet moralny i zawodowy był za życia tak jednoznaczny i powszechnie uznawany. Tadeusz Jankowski urodził się 20 grudnia 1914 r. w Sokołowce na Podolu w rodzinie lekarskiej. Wypadki I wojny światowej sprawiły, że jego rodzina znalazła się w głębi Rosji, w okolicy Briańska, skąd udało się jej powrócić dopiero po wybuchu rewolucji październikowej. Jego ojciec służył w Wojsku Polskim jako oficer lekarz a pod koniec I wojny światowej zamieszkał na stałe w Warszawie. Tadeusz Jankowski uczęszczał tam do Gimnazjum im. Władysława IV, będąc czynnym w Związku Harcerstwa Polskiego. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1933 r. i w tym samym roku, jako podchorąży Centrum Wyszkożenia Sanitarnego, rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Studiował medycynę i równocześnie przerabiał program szkoły podchorążych piechoty. Dyplom lekarski uzyskał 25 maja 1939 r., awansując równocześnie do stopnia podporucznika.

Stażu podyplomowego nie zdążył ukończyć, bowiem 28 sierpnia, jako dowódca plutonu sanitarnego, otrzymał przydział do 28 Dywizji Piechoty, która działała w ramach Armii Łódź i z którą przebył całą kampanię wrześniową na szlaku od Ostrzeszowa do Warszawy. Pod koniec września dołączył do grupy kawalerii płk Jastrzębskiego, która próbowała przebić się do Rumunii lub na Węgry. Próba nie powiodła się. Dostał się do niewoli niemieckiej, z której udało mu się zbiec podczas transportu w okolicach Krakowa. Powrócił do Warszawy, gdzie dostał pracę w Szpitalu Przemienienia Pańskiego na Pradze. Dokończył staż podyplomowy, a po jego ukończeniu rozpoczął pracę jako asystent na oddziale chorób

wewnętrznych, prowadzonym przez dr Tadeusza Bartyszka, pracując tam do wybuchu powstania warszawskiego.

W grudniu 1939 r. włączył się w nurt konspiracji. Był inicjatorem powstania Plutonu Śmierci, który rozrósł się do kompanii, za z czasem do batalionu o kryptonimie „Baszta”; przez długi czas był oficerem liniowym. W powstaniu warszawskim był szefem służby zdrowia, tym razem już pułku Baszta, walczącego na Mokotowie, gdzie został ranny. Pod koniec powstania z rozkazu dowództwa oddelegowany został wraz z grupą parlamentariuszy na rozmowy kapitulacyjne z Niemcami.

Aresztowany przez gestapo, poprzez obozy w Sochaczewie i Skierniewicach, trafił do obozu koncentracyjnego w Bergen Belsen, z którego zwolniony został po interwencji Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. Skierowano go do obozu jenieckiego w dzisiejszym Szczecinku, gdzie został wyzwolony. Nie był ewakuowany, gdyż komendantura obozu pozostawiła go w obozowym szpitaliku powierzając mu opiekę nad chorymi jeńcami, którzy z uwagi na stan zdrowia nie nadawali się do ewakuacji.

Następnie wrócił do Krakowa, gdzie spotkał się z żoną i synem. Tu ostrzeżono go, że jako oficer AK może być aresztowany przez NKWD lub UB. Pojechał do Łodzi, gdzie kolega z roku skomunikował go z naczelnikiem służby zdrowia Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowej. Otrzymał posadę lekarza kolejowego w Ostrowie Wielkopolskim, dokąd przybył 13 marca 1945 r. Rozpoczął pracę jako lekarz Fabryki Wagonów, potem piastował funkcję kierownika Zakładowej Przychodni Lekarskiej Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego. W kolejnictwie przepracował 30 lat, przechodząc w 1975 r. na kolejową emeryturę.

W 1946 r. podjął dodatkową pracę w szpitalu w Ostrowie Wlkp. jako asystent oddziału wewnętrznego i zakaźnego, kierowanego przez Stanisława Witkowskiego. Jako doświadczony internista był mu bardzo pomocny, a od 1 stycznia 1951 r. został ordynatorem tego oddziału. Młody i pełen zapału ordynator, mający długi staż na oddziale warszawskiego szpitala, wniósł dużo nowego, rozszerzył zakres badań laboratoryjnych, wykonując badanie rozmazu szpiku kostnego i punktaków śledziony. Wiele badań wykonywać musiał sam, niekiedy pomocną mu była jedyna wówczas laborantka medyczna, Wanda Basińska. Jako badanie standardowe w schorzeniach układu krążenia wprowadził badanie elektrokardiograficzne. Przez dłuższy czas, tj. do r. 1957 był również szpitalnym radiologiem. Wykonywał badania kontrastowe przewodu pokarmowego, cholangiografie i urografie. W 1951 r. musiał wziąć na siebie główny ciężar zwalczania epidemii, jaka wiosną tego roku wybuchła w Ostrowie Wlkp. Swoje doświadczenia opisał w pracy pt „Septyczne zakażenie gardła w Ostrowie Wlkp”, którą opublikował w „Przeglądzie Epidemiologicznym” nr 4 z 1953 r.

Był kierownikiem specjalizacji młodych lekarzy, którzy chętnie garnęli się do niego, chcąc czerpać jak najwięcej z zasobów jego wiedzy. W czasie jego ordynatury dziesięciu asystentów i wolontariuszy zrobiło pierwszy, a czterech drugi

Tadeusz Jankowski (1914-1990)

stopień specjalizacji z chorób wewnętrznych, troje zostało potem ordynatorami. Dużą stratą dla szpitala była jego rezygnacja w 1962 r. z ordynatury, którą wymusiło zarządzenie odnośnie nowego sposobu zatrudniania w służbie zdrowia. Musiał zrezygnować z pracy w kolejowej służbie zdrowia lub z ordynatury. Z ciężkim sercem zrezygnował z ordynatury, ale z pracą szpitalną całkowicie nie zerwał. Zatrudniono go w wymiarze niepełnego etatu jako konsultanta na oddziale intensywnej terapii.

Pracował także społecznie. Od 1946 był czynny w Polskim Towarzystwie Lekarskim, początkowo jako sekretarz, później wiceprzewodniczący a w latach 1966-1983 jako przewodniczący oddziału, a później Koła Ostrowskiego PTL. Działał również w Związku Zawodowym Kolejarzy. Był radnym m Ostrowa. W chwili powstania Solidarności był jej aktywnym członkiem. W okresie stanu wojennego kierował podziemnymi strukturami Solidarności, organizując zbiórki pieniężne dla rodzin osób internowanych. Zmiany ustrojowe w 1989 r. spowodowały, że

aktywnie włączył się w prace Komitetu Obywatelskiego, później Unii Demokratycznej, której członkiem pozostał do końca życia. W uznaniu jego działalności lekarskiej, wojskowej i społecznej odznaczony był: Srebrnym Krzyżem Orderu *Virtuti Militari*, Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Warszawskim Krzyżem Powstańczym, Krzyżem AK, medalem Zasłużonemu Polskie Towarzystwo Lekarskie, odznaką Za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia, Honorową Odznaką Zasługi dla ZNTK.

W grudniu 1939 r. ożenił się Izabelą Jarzębowicz. Z tego związku narodziły się dzieci: Lech, Bogna i Kalina. Życie nie skąpiło mu goryczy. Ciężko przeżył śmierć żony i syna Lecha, ortopedy. Wśród lekarzy ostrowskich, zwłaszcza znacznie od niego młodszych, był zwany „Papa”. Wszystkie jubileusze z nim związane były obchodzone żywołowo przez młodzież lekarską, często powodując zażenowanie jubilata. Były to jednak manifestacje autentycznych uczuć. Zawsze czynny, chętny do służenia swą wiedzą młodszymi, znany był z tego, że nigdy nie odmawiał pomocy w potrzebie. Z reguły u niego właśnie leczyli się lekarze, gdy przyszło im wystąpić w roli pacjentów.

Zmarł nagle 16 listopada 1990 r. i został pochowany obok żony na Nowym Cmentarzu, przy ul. Limanowskiego w Ostrowie Wlkp. Społeczeństwo umiało docenić jego zasługi, uchwałą Rady Miasta jedną z ulic nazwano jego imieniem, a w dniu 8 grudnia 1996 r. odsłonięto na tej tablicę pamiątkową ku jego czci.

Piśmiennictwo

Archiwum Szpitala ZOZ w Ostrowie Wlkp. Akta osobowe Tadeusza Jankowskiego.

Sukiennicki A., Dr Tadeusz Jankowski, życie i działalność, [w:] Szpital im. Tytusa Chałubińskiego w Ostrowie Wlkp. w Roku Trzydziestolecia, red. K. Niełacny, Ostrow Wlkp. 1996 s. 33-35.

Wiśniowski L., Czterdziestolecie pracy lekarskiej Tadeusza Jankowskiego. 1979, rkps. w zbiorach A. Sukiennickiego, Ostrow Wlkp.

Streszczenie

Tadeusz Jankowski (1914-1990) był absolwentem studiów lekarskich i Szkoły Podchorążych Piechoty w Warszawie. Dyplom uzyskał w 1939 r. Jako dowódca plutonu sanitarnego uczestniczył w kampanii wrześniowej i dostał się do niewoli niemieckiej, z której zbiegł. Jako żołnierz Armii Krajowej uczestniczył w powstaniu warszawskim. Po zakończeniu II wojny światowej pracował jako lekarz w kolejowej służbie zdrowia w Ostrowie Wielkopolskim, a ponadto w latach 1951-1962 jako ordynator oddziału chorób wewnętrznych szpitala powiatowego w tym mieście. Był autorytetem moralnym i zawodowym dla innych lekarzy.

Abstract

Tadeusz Jankowski (1914-1990), an internist and Home Army soldier

Tadeusz Jankowski (1914-1990) studied medicine and simultaneously attended the Infantry Cadets School in Warsaw. He graduated in 1939. As the commander of the sanitary platoon he participated in the Polish September campaign of 1939. He was captured by Germans, but managed to escape. He was the Home Army soldier. After the end of World War II, he worked as a physician at the railway healthcare centre in Ostrow Wielkopolski, and between 1951 and 1962 as the senior registrar of the internal diseases ward at the district hospital, also in Ostrow Wielkopolski. He was a moral and professional authority for other physicians.

Słowa kluczowe: historia, dwudziesty wiek, lekarz, wojna światowa, medycyna wewnętrzna, Armia Krajowa

Keywords: history, twentieth century, doctor, world war, internal medicine, Home Army